

درس ۱ صفحه درسنامه: ۳۲

در آیه «وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ مَا خَلَقْنَا هُنَا إِلَّا بِالْحَقِّ» آفرینش آسمان ها و زمین به معنای بودن خلقت آنهاست. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

ترجمه آیات بسیار مهمه: چون که با ترجمه می توانیم مفهوم آیه رو بهتر متوجه بشیم.

گام نهادن انسان در دنیا به چه منظور است؟

اختلاف در هدف های انسان ریشه در چه چیزی دارد؟ (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

معیارهای انتخاب هدف های اصلی باید چگونه باشند؟ (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۷)

آیا تلاش برای رسیدن به نعمت های دنیا بد است؟ (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۶)

درس ۲ صفحه درسنامه: ۳۴

سودمندترین دانش ها شمرده شده است.

نام دیگر نفس لوأمة، نفس و نام دیگر نفس افکاره است. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۶)

خداوند راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

چهار مورد از سرمایه های انسان را فقط نام ببرید. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۶)

برای رسیدن به هدف خلقت احزاب به فرا، به سرمایه نیاز داریم.

درس ۳ صفحه درسنامه: ۳۶

پیام حدیث پیامبر (ص) که می فرمایند: «التَّائِبُ يَأْمُرُ، فَإِذَا مَاتُوا، انْتَبَهُوا» چیست؟ (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

انسان دارای دو بعد جسمانی و روحانی است هر کدام را مختصراً توضیح دهید. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

نظر خداپرستان حقیقی که معتقد به معاد هستند راجع به مرگ چیست؟ (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

در باره زندگی پس از مرگ دو دیدگاه وجود دارد: ۱- اعتقاد به معاد ۲- انکار معاد
به این دو توجه داشته باشیم.

نظر متکبران معاد نسبت به معاد چیست؟

درس ۴ صفحه درسنامه: ۳۷

دلایل اثبات امکان معاد، تحقق معاد را لازم می داند.

دلایل اثبات ضرورت معاد بر امری ممکن و شدنی بودن معاد دلالت دارد.

پیامبران پس از ایمان به خدا، ایمان به را مطرح کرده اند و آن را لازمه دانسته اند. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

چرا زندگی در دنیا به گونه ای است که امکان تحقق وعده خدا که هرکس را به آنچه استحقاق دارد می رساند، را ندارد؟

درس ۵ صفحه درسنامه: ۳۸

برزخ در لغت به معنای فاصله و حایل میان دو چیز است. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

وجود حیات و شعور و آگاهی از ویژگی های عالم برزخ است. (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

«يَنْتَوَى الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ مَا قَدَّمَ وَ أَخَّرَ» (توبه-مدرسه مؤلفه طبعی-۹۵)

«وَ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحاً»

● عالم برزخ

● آثار ما تقدم و ما تأخر

● گفتگوی فرشتگان با انسان

درس ۱ صفحه درسنامه: ۳۲

در پس خلقت تک تک موجودات جهان هدفی وجود دارد زیرا خالق آن خدایی است. (کرج - مدرسه دهم - دی ۹۵)

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان از بهره های مادی و معنوی برخوردار می شوند.

چون که صد آمد نود هم پیش ماست. ● هدفمند بودن جهان

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا﴾ ● چیزی جامع و در بردارنده چیزهای دیگر باشد.

إِلَّا بِالْحَقِّ ﴿ثُمَّ - مدرسه حاج محمد ابراهیم - دی ۹۵ بالله کی تغییر

تفاوت میان هدف انسان و موجودات دیگر در چیست؟ (دو مورد) (هشتم - مدرسه حضرت خدیجه (س) - دی ۹۵)

درس ۲ صفحه درسنامه: ۳۴

هر یک از موارد زیر بیان کننده کدام سرمایه انسان برای رسیدن به هدف است؟ (سریه - مدرسه روح سینا - خرداد ۹۶)

الف) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرَ وَإِنَّمَا كَفُورًا﴾: ب) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾:

ج) ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمْنَا فُجُورًا وَتَقْوَاهَا﴾: د) نیروی درک حقایق و تشخیص راه درست:

دو نمونه از موانع رسیدن انسان به هدف خلقت را بیان کنید. عرفان (مقامات انزلی) به خدا هستند.

رابطه میان توانایی ها و سرمایه ها و هدف را مختصر توضیح دهید. (کرج - مدرسه حضرت زهرا (س) - دی ۹۶)

درس ۳ صفحه درسنامه: ۳۶

طبق فرمایش باهوش ترین مؤمنان کسانی هستند که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می کنند.

(بجنورد - مدرسه علوم - خرداد ۹۶ بالله کی تغییر)

الف) پیامبر (ص) ب) امام علی (ع) ج) امام صادق (ع) د) امام حسین (ع)

دو دیدگاه درباره زندگی پس از مرگ وجود دارد آنها را فقط نام ببرید.

نظر پیامبران الهی و پیروان آنان راجع به مرگ چیست؟ (یک مورد را بیان کنید.)

آثار اعتقاد به معاد دو مورد است آنها را مختصر بنویسید. (کرج - مدرسه تک - دی ۹۶)

درس ۴ صفحه درسنامه: ۳۷

أَيُّهُ أَفْقَحِيْتُمْ إِنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ مَيِّتًا وَ أَنْتُمْ إِلَيْنَا لَأُخْرَجُونَ﴾ بیان کننده است. (یزد - مدرسه شمس جعفرین - خرداد ۹۶)

معاد لازمه حکمت الهی (کرج - مدرسه فرقان - دی ۹۶)

● امکان معاد

● ضرورت معاد

● امکان معاد

● ضرورت معاد

● امکان معاد

● ضرورت معاد

اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت بیان کننده است. (کرج - مدرسه حضرت زهرا (س) - دی ۹۶)

الف) امکان معاد ب) عدل الهی

ج) ضرورت معاد د) اختیار

مدت زمان: ۹۰ دقیقه تعداد سؤال: ۲۸		 هشتگ امتحان		اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی مشهد- مدرسه حضرت خدیجه (س)- دی ماه ۹۵ با اندکی تغییر سؤالات امتحانی دین و زندگی پایه دهم (دوره دوم متوسطه)		آزمون شماره ۳		ردیف	
نمره									
الف) آیات و احادیث									
۰/۵	آیه شریفه ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾ به کدام ویژگی جهان آفرینش اشاره دارد؟							۱	
۰/۵	پیام آیه شریفه ﴿يَتُوبُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ مَا قَدَّمَ وَآخَرَ﴾ را بنویسید.							۲	
۰/۵	آیه شریفه ﴿وَإِنْ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ كَرَمًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ به کدام یک از شاهدان روز قیامت اشاره دارد؟							۳	
۰/۵	حدیث شریف «النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا» به کدام دیدگاه درباره زندگی پس از مرگ اشاره دارد؟							۴	
ب) درست یا نادرست بودن جمله های زیر را مشخص کنید.									
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی هایش هماهنگی دارد.						۵	
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	سرگرم شدن به دنیا و فراموش کردن آینده تلخ، از پیامدهای عدم اعتقاد به معاد است.						۶	
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	پس از مرگ فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود.						۷	
ج) جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.									
۰/۵	خداوند پیامبران پاک و دلسوزی را همراه با برای ما فرستاد تا راه سعادت را به ما نشان دهند.							۸	
۰/۵	به عالم میان دنیا و آخرت عالم می گویند.							۹	
۰/۵	تغییر در ساختار آسمان ها و زمین در مرحله قیامت اتفاق می افتد.							۱۰	
د) هر یک از عبارت های ستون «الف» را به ستون «ب» وصل کنید.									
				«الف»		«ب»			
۰/۲۵	عامل بیرونی دعوت کننده به گناه	●	نفس نوازه						۱۱
۰/۲۵	عامل تشخیص راه درست از نادرست	●	نفس اماره						۱۲
۰/۲۵	عامل درونی دعوت کننده به گناه	●	شیطان						۱۳
۰/۲۵	نفس سرزنشگر درونی	●	قدرت تعقل						۱۴
ه) اصطلاحات زیر را تعریف کنید.									
۰/۵	توفی:							۱۵	
۰/۵	آثار ماتاخر:							۱۶	
۰/۵	آثار ماتقدم:							۱۷	
و) به سؤال های زیر پاسخ کوتاه دهید.									
۰/۵	برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست هدف های خود را انتخاب کنیم نیازمند چه چیزی هستیم؟							۱۸	
۰/۵	راه نفوذ شیطان در انسان چیست؟							۱۹	
۰/۵	پیامبران چه چیزی را لازمه ایمان به خدا دانسته اند؟							۲۰	
۰/۵	یکی از آثار و پیامدهای انکار معاد را بنویسید.							۲۱	
۰/۵	بیان نمونه هایی از زنده شدن مردگان به کدام دسته از استدلال ها در مورد معاد اشاره دارد؟							۲۲	
۰/۵	در دادگاه عدل الهی، اعمال ما بر اساس اعمال چه کسانی سنجیده می شود؟							۲۳	
ز) به سؤال های زیر پاسخ کامل دهید.									
۱	یکی از تفاوت های انسان با سایر موجودات را در چگونگی رسیدن به هدف بیان کنید.							۲۴	
۱	ویژگی های بعد روحانی انسان را بنویسید.							۲۵	
۱	زمانی که امام حسین در دوراهی ذلت و شهادت قرار گرفت و شهادت را برگزید چه فرمود؟							۲۶	
۷۵	ضرورت معاد بر اساس عدل الهی را شرح دهید.							۲۷	
۱	تفاوت اساسی نامه عمل انسان با نامه های این دنیا در چیست؟							۲۸	
۱۶	جمع نمره		موفق باشید.						

آزمون شماره ۴	دین و زندگی دهم - دی ماه رشته ریاضی و تجربی (ده استناد)	مدت زمان: ۶۰ دقیقه تعداد سؤال: ۲۹
ردیف	نمره	هشتاد امتحان
۱	۷/۵	الف، آیات آیات زیر اشاره به چه مطلبی دارند؟ الف) ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بَرَاءً لِّمَنِ الْخَلْقُ﴾ ب) ﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ ج) ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾
۲	۲/۵	ب، درست یا نادرست بودن جمله‌های زیر را مشخص کنید. حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدف دار بودن خلقت آنهاست. ☐ درست ☐ نادرست تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ هدف فرعی زندگی ماست. ☐ درست ☐ نادرست نفس لوامه فرمان دهنده به بدی هاست. ☐ درست ☐ نادرست در دیدگاه اعتقاد به معاد دنیا بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی ابدی پس از این دنیا است. ☐ درست ☐ نادرست به ترتیب، مصادیق و موازین ستجش اعمال انسان، اعمال پیامبران و امامان در قیامت هستند. ☐ درست ☐ نادرست
۷	۲	ج، جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. در طول زندگی، همواره مراقب انسان‌ها بوده‌اند و تمامی اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده‌اند. قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ به نام خبر می‌دهد. طبق قانون عقلی، دفع خطر احتمالی، است. عاقل‌ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ، بوده‌اند.
۱۱	۱	د، هر یک از عبارت‌های ستون «الف» را به ستون «ب» وصل کنید. «الف» چاپ کتاب و نشر کتاب مقید ☐ «ب» خواندن نماز و روزه ☐ مرگ اهل آسمان‌ها و زمین ☐ زنده شدن همه انسان‌ها ☐ «ب» مرحله اول قیامت ☐ انار مائناخر ☐ مرحله دوم قیامت ☐ انار مائقدم ☐
۱۵	۷/۵	ه، گزینه درست را با علامت ✓ مشخص کنید. اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت توسط قرآن کریم مربوط به کدام دلیل معاد است؟ الف) ضرورت معاد (ب) امکان معاد (ج) معاد لازمه حکمت الهی (د) معاد لازمه عدل الهی یأس و ناامیدی حاصل انار چه اعتقادی است؟ الف) انکار معاد (ب) امکان معاد (ج) ضرورت معاد (د) معاد لازمه عدل الهی آیه ﴿تَبَيَّنَ الْإِنْسَانُ بِوُجْهِهِ قَدَمًا وَآخَرًا﴾ اشاره به چه مطلبی دارد؟ الف) گفت وگویی فرشتگان الهی (ب) وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا ج) وجود حیات (د) وجود شعور و آگاهی
۱۸	۴/۵	و، به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید. تفاوت نامه‌های دنیوی و اخروی در چیست؟ چرا پیامبران شاهدان دادگاه عدل الهی هستند؟

۲۰	خداپرستان حقیقی مرگ را برای چه کسانی ناگوار و هولناک می‌دانند؟	
۲۱	نمونه‌هایی از اعمال ناشایستی که موجب سنگین شدن پرونده گناهان فرد حتی پس از مرگ وی می‌شود را نام ببرید. (دو مورد)	
۲۲	توقی یعنی چه؟	
۲۳	طبق فرمایش پیامبر باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟	
۲۴	قرآن یکی از انگیزه‌های انکار معاد را چه می‌نامد؟	
۲۵	حضرت علی (ع) در مورد سرشت خدا آشنای ما چه فرمودند؟	
۲۶	چرا کسی که معتقد به معاد است همیشه با شعور و با نشاط است؟	
۲۷	ز) به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید.	
۲۸	دو تفاوت انسان با حیوانات و گیاهان را در انتخاب هدف بنویسید.	۱
۲۹	چهار مورد از سرمایه‌های انسان برای رسیدن به هدف را نام ببرید.	۱
	آیا امکان تحقق وعده الهی مبتنی بر عدالت در این دنیا وجود دارد؟ (دو مورد)	۱
۱۶	جمع نمره	۷
	موفق باشید.	

ردیف	پاسخنامه	سؤال	نمره
۱	جوابی	درس ۱ صفحه درسی: ۳۲ حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین به معنای بودن خلقت آنهاست. (تصحیح - مدرسه حاج محمد یزدی - ۹۵ با اندک تغییر)	۰/۵
۲	جوابی	هر کس با خاص خود به سراغ هدفی می رود.	۰/۵
۳	جوابی	با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعداد های انسان» و «.....» اگر هدفی را که انتخاب می کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد آن هدف، کامل تر است. (پروان که خداوند نور هم پیش ماست - اشاره به انتخاب هدفی جامع دارد)	۰/۵
۴	موسل	درس ۲ صفحه درسی: ۳۴ عامل درونی که در مقابل گناه و زشتی خود را سرزنش می کند و در اندیشه جبران است. (کرج - مدرسه حضرت زهرا (س) - خرداد ۹۷)	۰/۵
۵	جوابی	عاملی درونی که انسان ها را برای رسیدن به لذت های زودگذر دنیایی به گناه دعوت می کند. (نفس لوامه)	۰/۵
۶	جوابی	درس ۳ صفحه درسی: ۳۶ این سخن گرانبها از کیست؟ «من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم.» الف) امام حسین (ع) ب) امام علی (ع) ج) پیامبر اکرم (ص) د) امام صادق (ع)	۰/۵
۷	جوابی	از آثار این است که انسان می کوشد تا راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش بگیرد. الف) امکان معاد ب) انکار معاد ج) اعتقاد به معاد د) حکمت الهی	۰/۵
۸	جوابی	درس ۴ صفحه درسی: ۳۷ اشاره به داستان عزیر نبی (ع) بیان کننده است. (کرج - مدرسه فرقتی - ۹۶)	۰/۵
۹	جوابی	الف) برزخ ب) ضرورت معاد ج) امکان معاد د) عدل الهی	۰/۵
۱۰	درست	چه کسانی عاقل ترین و راست گوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند؟ درس ۵ صفحه درسی: ۳۸ اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می دهند مانند دادن صدقه در عالم برزخ به آنها می رسد.	۰/۵
۱۱	جوابی	درس ۶ صفحه درسی: ۳۹ کدام یک از وقایع قیامت در قرآن نفخ صور نامیده شده است؟	۰/۵
۱۲	درست	درس ۷ صفحه درسی: ۴۰ در رابطه قراردادی میان کارها و پاداش ها و کیفرها انسان ها نمی توانند این رابطه ها را تغییر دهند.	۰/۵
۱۳	جوابی	هر عملی یک جنبه ظاهری و یک جنبه باطنی دارد.	۰/۵
۱۴	جوابی	بالاترین نعمت بهشت رسیدن به مقام است. (یزد - مدرسه شاعر جعفری - خرداد ۹۶)	۰/۵
۱۵	جوابی	آتش جهنم حاصل انسان هاست. (سرش - مدرسه ابن سینا - خرداد ۹۶)	۰/۵
۱۶	اسطلاح	درس ۸ صفحه درسی: ۴۲ عزم را تعریف کنید. (سرش - مدرسه ابن سینا - خرداد ۹۶)	۰/۵
۱۷	جوابی	اسوه قرار دادن پیامبر به چه معناست؟ (مشهد - مدرسه صبری - خرداد ۹۶)	۰/۵
۱۸	جوابی	درس ۹ صفحه درسی: ۴۳ سرچشمه بسیاری از تصمیم ها و کارهای انسان است. (مشهد - مدرسه صبری - خرداد ۹۶ با اندک تغییر)	۰/۵

۱۹	پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هر کس در روز قیامت با محسور می شود.»	۴/۵
۲۰	بین محبت به خدا و آثار آن رابطه‌ای است.	۴/۵
اصطلاح	تولّی و تبرّی را تعریف کنید. (مدرسه: ابن سینا - خود: ۱۳۶)	۲۱
پاسخ	درس ۱۰ صفحه درسنامه: ۴۵	۲۱
گزینه‌ای	زنده و مرده و تجسّس است.	۲۲
وکیل	الف) سگ - خوک ب) سگ - گاو ج) گوسفند - خوک د) گوسفند - گاو	۴/۵
کشید	حفاظت خود از گناه	۲۳
	بازدارنده از گناه	۲۴
	مصدق کامل تمرین صبر و پایداری	۲۵
کسوت	اعمالی که تأثیر نماز را از بین می برند، بنویسید. (آثار بایسته شرق - مدرسه قدک نور - خود: ۱۳۶)	۲۶
پاسخ	درس ۱۱ صفحه درسنامه: ۴۶	۴/۵
اصطلاح	اصطلاحات زیر را تعریف کنید. الف) مقبولیت: ب) تبرّج: (آثار بایسته شرق - مدرسه قدک نور - خود: ۱۳۶) (الله کن تقییر) ج) عفاف: (نور - مدرسه شاهد حقیقی نقییر - خود: ۱۳۶) د) آراستگی:	۲۷
کسوت	درس ۱۲ صفحه درسنامه: ۴۷	۴/۵
پاسخ	امام صادق (ع) حدود پوشش زنان را چه مقدار مشخص کرده است؟	۲۸
جمع نمره	موفق باشید.	۱۶

۳	۱	با دقت در «آیه‌ها و حدیث» به سؤال‌های زیر پاسخ دهید. (الف) براساس آیه شریفه ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَلْهِي عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾ دو فایده نماز را بنویسید. (ب) طبق آیه شریفه زیر، رعایت کدام دستور قرآنی، زنان را از آزار و اذیت حفظ می‌کند؟ ﴿... يُدِينُ عَلَيْهِنَ مِنْ خِلَابِيَهُنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ...﴾ «پوشش‌های خود را به خود نزدیک سازند این کار برای آن که به (عفاف) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است». (ج) آیه شریفه ﴿إِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كَرَامًا كَاتِبِينَ...﴾ «بی‌گمان برای شما نگهبانانی هستند، نویسندگان گرانقدر...» به کدام یک از شاهدان روز قیامت اشاره دارد؟ (د) آیه شریفه ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ به کدام یک از دلایل ضرورت معاد اشاره دارد؟ (ه) منظور از کلمه «حق» در آیه ﴿... مَا خَلَقْنَا هُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ «آن‌ها (آسمان‌ها و زمین) را جز به حق خلق نکردیم» چیست؟ (و) براساس حدیث شریف «مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ» انسان چگونه می‌تواند به سعادت دست یابد؟ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.
۷۵	۲	(الف) روزه، مصداق کامل تمرین صبر و پایداری در برابر خواهش‌های دل است. (ب) «خدا را در تماشای جهان یافتن و محبت او را در دل احساس کردن»، نتیجه سرشت خدا آشنای انسان است. (ج) اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیوی می‌شوند. ○ ص ○ غ ○ ص ○ غ ○ ص ○ غ ○
۱	۳	با توجه به متن‌های داده شده به سؤال‌های زیر پاسخ دهید. متن: «علی و دوستش در راستای برآوردن یکی از نیازهای خود دست به دو عمل متفاوت می‌زنند. علی با شکوفا کردن استعدادهای ورزشی و هنری خود تحسین دیگران را برمی‌انگیزد و دوستش با پوشیدن لباس‌های نامناسب و روی آوردن به سیگار می‌خواهد وجود خود را به دیگران اثبات کند. این عمل نشانه ضعف روحی و ناتوانی در اثبات خود از راه درست و سازنده است». (الف) علی و دوستش در صدد برآوردن کدام نیاز انسانی خود هستند؟ (ب) چرا دوست علی از راه‌های نادرست به نیاز خود پاسخ می‌دهد؟ گزینه درست را انتخاب کنید.
۷۵	۴	(الف) «امکان تغییر قوانین» به کدام یک از روابط بین عمل و جزای آن اشاره دارد؟ (۱) تجسم عمل (۲) قراردادی (۳) طبیعی (ب) خداپرستان حقیقی چگونه در دنیا زندگی می‌کنند؟ (۱) زیبا زندگی می‌کنند اما به آن دل نمی‌سپرند. (۲) به دنیا بی‌ رغبتند و فقط به آخرت توجه دارند. (۳) تمام تلاش خود را فقط برای آباد کردن دنیا به کار می‌برند. (ج) مفهوم بیت «تا در طلب گوهر کانی، کانی / تا در هوس لقمه نانی، نانی» به کدام گزینه اشاره ندارد؟ (۱) ارزش هر انسانی به اندازه چیزی است که دوست می‌دارد. (۲) زیرک‌ترین انسان کسی است که از خود و عملش برای بعد از مرگ حساب نکشد. (۳) هر کس در روز قیامت با محبوب خود محشور می‌شود. اصطلاح‌های زیر را تعریف کنید. (الف) نفس لوامه: (ب) تبرج:
۱	۵	

۶ موارد ستون الف را به موارد ستون ب وصل کنید.

الف	ب
الف) مرحله اول قیامت	۱) زنده شدن همه انسان ها
ب) مرحله دوم قیامت	۲) ارتباط متوفی با خانواده
	۳) مرگ اهل آسمان و زمین

۷ به سؤال های زیر پاسخ کوتاه دهید.

الف) مرگ برای چه کسانی ناگوار و هولناک است؟

ب) چرا پیامبران و امامان از بهترین گواهان قیامت هستند؟

ج) گفت وگوی فرشتگان با انسان در عالم برزخ بیانگر کدام ویژگی آن است؟

د) منظور از عهد بستن با خداوند چیست؟

ه) دینداری بر چه پایه هایی استوار است؟

و) از نظر امام صادق علیه السلام چه چیزی نشانه سستی و ضعف دینداری فرد است؟

* در هر یک از موارد زیر، اگر درک صحیح از آنچه در نماز انجام می دهیم داشته باشیم چه نتیجه ای خواهد داشت؟

ز) در نظر داشتن عظمت خدا در رکوع و سجود.

ح) رعایت غصبی نبودن لباس و مکان نمازگزار.

۸ به سؤال های زیر پاسخ کامل دهید.

الف) با آوردن مثال، استدلال کنید چرا معاد لازمۀ عدل الهی است؟

ب) از روابط میان عمل و پاداش کیفر «تجسم عمل» را توضیح دهید.

ج) در پاسخ به کسانی که می گویند «ما نماز می خوانیم اما تأثیر آن را در خود کمتر مشاهده می کنیم» چه می توان گفت؟

د) از آثار محبت به خدا «دوستی با دوستان خدا» را توضیح دهید.

ه) آیا اسلام شکل پوشش را معین کرده است؟ توضیح دهید.

۱۷- زیرا (۱) در این عالم همه به پاداش یا کیفر تمام اعمال خود نمی‌رسند، به عنوان مثال شخصی کارهای نیک بسیاری انجام داده و چه بسا قبل از اینکه به پاداش آن برسد عمرش تمام می‌شود، (۲) این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان‌ها را ندارد، به عنوان مثال چگونه می‌توان پاداش بسیاری از اعمال مانند شهادت در راه خدا را در این دنیا داد؟

۱۸- درست

۱۹- درست

۲۰- آثار ماتقدم و ماتأخر

۲۱- عالم برزخ

۲۲- گزینه «ب»، پیامبر (ص) فرمودند: «هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند.»

۲۳- بله، آدمیان پس از مرگ وارد عالم برزخ می‌شوند و قیامت در آنجا می‌مانند. در صورتی که نیکوکار باشند از لذت‌های آن برخوردار و اگر بدکار باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متألم می‌گردند.

۲۴- گزینه «الف»، یا توجه به ترجمه آیه: «در آن روز که زمین و کوه‌ها سخت به لرزه درآیند و کوه‌ها (چنان در هم کوبیده شوند که) به صورت توده‌هایی از شن نرم درآیند.» درمی‌یابیم که آیه صورت سؤال به تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها که یکی از وقایع مرحله اول قیامت است، اشاره دارد.

۲۵- گزینه‌های «ب»، «ج» و «د» از وقایع مرحله دوم قیامت هستند و با آیه صورت سؤال در ارتباط نیستند.

۲۵- زمانی که بدکاران در روز قیامت سوگند دروغ می‌خورند خداوند بر دهان آن‌ها مهر خاموشی می‌زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خداوند شروع به سخن گفتن می‌کنند و علیه صاحب خود شهادت می‌دهند.

۲۶- نامه‌های این دنیا تنها گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است؛ اما نامه عمل انسان به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بردارد.

آزمون شماره ۲ نوبت اول دی ماه

۱- حکیم

۲- هدف اصلی خود

۳- چیزی جامع و دربردارنده چیزهای دیگر باشد.

۴- هدفمند بودن جهان

۵- (۱) انسان باید خودش هدفش را بشناسد و به سوی آن گام بردارد در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند. (۲) استعداد‌های انسان مادی و معنوی است؛ ولی موجودات دیگر استعداد‌هایشان محدود مادی است. (۳) انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و هدف‌های پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده‌ای دارد. در حالی که موجودات دیگر هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سر حدی از رشد و کمال برسند، متوقف می‌شوند. (ذکر دو مورد کافی است.)

۱- هدف‌دار

۲- به منظور فرصتی که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.

۳- ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.

۴- باید به گونه‌ای باشد که بتوانیم به وسیله آن هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم.

۵- خیر؛ نه تنها بد نیست بلکه ضروری و خوب است.

۶- فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

۶- خودشناسی

۷- سرزنشگر - فرمان دهنده به بدی‌ها

۸- سرمایه عقل

۹- (۱) عقل، (۲) اختیار و اراده، (۳) سرشت خدا آشنا، (۴) شناخت نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و بیزاری از آن، (۵) نفس لوازمه (وجدان)، (۶) پیامبران و پیشوایان (ذکر چهار مورد کافی است).

۱۰- پیام حدیث این است که زندگی دنیوی همچون خوابی کوتاه و گذرا بوده است و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می‌شود.

۱۱- مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمریزند، بیدار می‌شوند.

۱۱- بُعد جسمانی مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تجزیه و تحلیل است و سرانجام فرسوده و متلاشی می‌شود. در مقابل، بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد، متلاشی نمی‌شود و بعد از مرگ بدن باقی می‌ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد.

۱۲- آنان معتقدند که مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند یا گناهکارند. نترسیدن خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آرزوی مرگ می‌کنند بلکه آنان از خدا طلب عمر طولانی می‌کنند تا بتوانند بیشتر در راه خدا و خدمت به انسان‌ها تلاش کنند تا با اندوخته‌ای کامل‌تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۱۳- متکران معاد، جهان پس از مرگ را انکار می‌کنند و با فرا رسیدن مرگ انسان و متلاشی شدن جسم او پرونده او را برای همیشه می‌بندند.

دیدگاه آنان این است که مرگ پایان زندگی است و هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا دفتر عمرش بسته می‌شود و حیات او پایان می‌یابد و رهسپار نیستی می‌گردد.

۱۴- نادرست؛ دلایل اثبات ضرورت معاد، تحقق معاد را لازم می‌دانند.

۱۵- نادرست؛ دلایل اثبات امکان معاد بر امری ممکن و شدنی بودن معاد دلالت دارند.

۱۶- آخرت - ایمان به خدا

- ۶- الف) اختیار و اراده ب) نفس لوازمه یا وجدان ج) شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و بیزاری از آن د) عقل
- ۷- ۱) نفس اماره (دشمن درونی)، ۲) شیطان (دشمن بیرونی)
- ۸- هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی‌ها و سرمایه‌اش هماهنگی دارد. اگر کسی سرمایه‌ای اندک داشته باشد به کاری کوچک روی می‌آورد و اگر سرمایه زیاد داشته باشد به هدف‌های بزرگ‌تر روی می‌آورد.
- ۹- گزینه «الف» پیامبر(ص) می‌فرماید: «باهوش‌ترین مؤمنان کسانی هستند که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.»
- ۱۰- ۱) اعتقاد به معاد، ۲) انکار معاد
- ۱۱- ۱) مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی‌پندارند، ۲) بلکه آن را غریبی برای جسم انسان و ۳) طلوعی برای روح انسان می‌دانند و ۴) یا بلی به حساب می‌آورند که آدمی را از دنیا به آخرت منتقل می‌کند. (ذکر یک مورد کافی است).
- ۱۲- ۱) پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می‌شود و شور و نشاط و انگیزه کار، زندگی را فرا می‌گیرد. ۲) انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خدا است.
- ۱۳- معاد لازمه حکمت الهی
- ۱۴- ضرورت معاد
- ۱۵- امکان معاد
- ۱۶- امکان معاد
- ۱۷- ضرورت معاد
- ۱۸- گزینه «الف» یکی از دلایلی که بر امکان معاد دلالت دارد ← اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت است.
- ۱۹- زیرا معاد بخشی قطعی از زندگی آینده ماست، زندگی‌ای که برخلاف زندگانی دنیا که کوتاه و گذرا است، جاوید و ابدی خواهد بود.
- ۲۰- برزخ
- ۲۱- توفی
- ۲۲- گفت‌وگوی فرشتگان با انسان
- ۲۳- بسته شدن پرونده اعمال
- ۲۴- آثار ماتقدم: دامنه برخی از اعمال محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ پرونده این اعمال بسته می‌شود، اعمالی مانند نماز و روزه، آثار ماتأخر: پرونده بسیاری از اعمال انسان حتی بعد از حیات او نیز باز می‌ماند. به عنوان مثال کسی کتابی را به کتابخانه هدیه دهد.
- ۲۵- درست
- ۲۶- راست - چپ
- ۲۷- شنیده شدن صدایی مهیب - تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها
- ۲۸- زنده شدن همه انسان‌ها - دادن نامه اعمال
- آزمون شماره ۳ نوبت اول دی ماه
- ۱- آیه صورت سؤال به حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین (۴۷/۵) که در واقع به معنای هدف‌دار بودن خلقت آنهاست اشاره دارد. (۴۷/۵) (درس ۱)
- ۲- پرونده برخی از اعمال انسان که محدود به دوران زندگی است بسته می‌شود (۴۷/۵) اما پرونده بسیاری از اعمال دیگرش حتی بعد از مرگ نیز باز می‌ماند. (۴۷/۵) (درس ۵)

- ۳- فرشتگان الهی (۴۷/۵) (درس ۶)
- ۴- اعتقاد به معاد (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۵- درست (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۶- درست (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۷- درست (۴۷/۵) (درس ۵)
- ۸- کتاب راهنما (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۹- برزخ (۴۷/۵) (درس ۵)
- ۱۰- اول (۴۷/۵) (درس ۶)
- ۱۱- شیطان (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۱۲- قدرت تعقل (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۱۳- نفس اماره (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۱۴- نفس لوازمه (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۱۵- پس از مرگ فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح اوست توفی می‌کنند؛ یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می‌نمایند. (۴۷/۵) (درس ۵)
- ۱۶- دامنه برخی از اعمال محدود به دوران زندگی انسان نیست و با مرگ پرونده این اعمال بسته نمی‌شود. (۴۷/۵) (درس ۵)
- ۱۷- برخی از اعمال محدود به دوران زندگی انسان هستند و با مرگ پرونده این اعمال بسته می‌شود. (۴۷/۵) (درس ۵)
- ۱۸- نیازمند معیار و ملاک هستیم. (۴۷/۵) (درس ۱)
- ۱۹- وسوسه کردن و فریب دادن (۴۷/۵) (درس ۲)
- ۲۰- پیامبران ایمان به آخرت را لازمه ایمان به خدا دانسته‌اند. (۴۷/۵) (درس ۴)
- ۲۱- کسانی که معاد را انکار می‌کنند همین زندگی چند روزه برایشان بی ارزش می‌شود؛ در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند. (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۲۲- دلایلی که بر امکان معاد دلالت دارند. (۴۷/۵) (درس ۴)
- ۲۳- پیامبران و امامان (۴۷/۵) (درس ۶)
- ۲۴- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند (۴۷/۵) در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند. (۴۷/۵) (درس ۱)
- ۲۵- تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد، متلاشی نمی‌شود (۴۷/۵) و بعد از مرگ بدن، باقی می‌ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد. (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۲۶- «من مرگ را جز سعادت (۴۷/۵) و زندگی با ظالمان را جز زنگ و خواری نمی‌بینم.» (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۲۷- یکی از صفات خداوند عدل است. خداوند عادل است و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی‌دهد؛ (۴۷/۵) از این رو خداوند وعده داده است که هر کس را به آنچه استحقاق دارد پیرساند (۴۷/۵) و حق کسی را ضایع نکند. (۴۷/۵) (درس ۴)
- ۲۸- نامه‌های این دنیا تنها گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است. (۴۷/۵) اما نامه عمل انسان به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت و باطن آن را دربردارد. (۴۷/۵) (درس ۶)
- آزمون شماره ۴ ده استاد
- ۱- الف) جهان هدفمند (۴۷/۵) (درس ۱) ب) نفس لوازمه (سرمایه‌های انسان) (۴۷/۵) (درس ۲) ج) آثار اعتقاد به معاد (۴۷/۵) (درس ۳)
- ۲- درست (۴۷/۵) (درس ۱)

- ۳- نادرست (۴/۵): تقرب و نزدیکی به خداوند، هدف نهایی و اصلی ما است. (درس ۱)
- ۴- نادرست (۴/۵): نفس لوامه، یعنی نفس سرزنشگر و نفس افکاره یعنی فرمان دهنده به بدی‌ها (درس ۲)
- ۵- درست (۴/۵): (درس ۳)
- ۶- درست (۴/۵): (درس ۶)
- ۷- فرشتگان الهی (۴/۵): (درس ۶)
- ۸- برزخ (۴/۵): (درس ۵)
- ۹- لازم (۴/۵): (درس ۴)
- ۱۰- پیامبران (۴/۵): (درس ۴)
- ۱۱- آثار ماتأخر (۴/۵): (درس ۵)
- ۱۲- آثار ماتقدم (۴/۵): (درس ۵)
- ۱۳- مرحله اول قیامت (۴/۵): (درس ۶)
- ۱۴- مرحله دوم قیامت (۴/۵): (درس ۶)
- ۱۵- گزینه «ب» (۴/۵): اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت، از شواهد قرآنی است که بر «امکان معاد» دلالت دارد. (درس ۴)
- ۱۶- گزینه «الف» (۴/۵): گروهی که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، همین زندگی چند روزه نیز برایشان بی‌ارزش می‌شود؛ در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می‌شوند. (درس ۳)
- ۱۷- گزینه «ب» (۴/۵): این آیه شریفه به آثار ماتقدم و ماتأخر اعمال اشاره دارد که مربوط به «وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا» از ویژگی‌های عالم برزخ است. (درس ۵)
- ۱۸- نامه این دنیا، تنها گزارشی از عمل انسان است که به صورت کلمات و نوشته درآمده است؛ اما نامه عمل انسان به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت آن را در بردارد. (درس ۶)
- ۱۹- چون ظاهر و باطن اعمال انسان را در دنیا دیده‌اند و از هر خطایی مصون و محفوظ‌اند. (۴/۵): (درس ۶)
- ۲۰- آنان معتقدند که مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند یا با کوله‌باری از گناه با آن مواجه می‌شوند. (۴/۵): (درس ۳)
- ۲۱- (۱) مدسازی غلط (۴/۵): (۲) تولید و نشر مطالب نامناسب غیر اخلاقی (۴/۵): (درس ۵)
- ۲۲- فرشتگان حقیقت وجود انسان را که همان روح انسان است تمام و کمال دریافت می‌کنند که به این امر، توفی گفته می‌شود. (۴/۵): (درس ۵)
- ۲۳- باهوش‌ترین مؤمنان کسانی هستند که فراوان به یاد مرگ‌اند و بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند. (۴/۵): (درس ۳)
- ۲۴- قرآن یکی از انگیزه‌های انکار معاد را شناختن قدرت خدا معرفی می‌کند. (۴/۵): (درس ۴)
- ۲۵- حضرت علی (ع) در مورد سرشت خدا آشنای ما فرمودند که: «هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.» (۴/۵): (درس ۲)

- ۲۶- زیرا می‌داند که هیچ یک از کارهای نیک او در آن جهان بی‌پاداش نمی‌ماند. (۴/۵): (درس ۳)
- ۲۷- (۱) انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و انتخاب کند در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود می‌روند. (۴/۵): (۲) انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است در حالی که حیوانات و گیاهان هدف محدودی دارند. (۴/۵): (درس ۱)
- ۲۸- (۱) عقل، (۲) اختیار و اراده، (۳) فطرت خدا آشنا، (۴) نفس لوامه (هر مورد ۴/۵): (درس ۳)
- ۲۹- در این عالم همه به پاداش یا کیفر تمام اعمال خود نمی‌رسند (۴/۵): این جهان ظرقت جزا و پاداش کامل انسان‌ها را ندارد، پس امکان تحقق این وعده در دنیا نیست. (۴/۵): (درس ۴)

آزمون شماره ۵ نوبت دوم خرداد ماه

- ۱- هدف دار
- ۲- بینش و نگرش
- ۳- بی‌نهایت طلبی او
- ۴- نفس لوامه
- ۵- نفس افکاره
- ۶- گزینه «الف» (۴/۵): امام حسین (ع) «من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.»
- ۷- گزینه «ب» (۴/۵): از آثار انکار معاد این است که انسان می‌کوشد تا راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش بگیرد.
- ۸- گزینه «ج» (۴/۵): اشاره به داستان عزیر نبی (ع) بیان کننده امکان معاد است.
- ۹- پیامبران
- ۱۰- درست
- ۱۱- شنیده شدن صدایی مهیب
- ۱۲- نادرست؛ در رابطه قراردادی میان کارها و پاداش‌ها و کیفرها انسان‌ها می‌توانند با وضع قوانین جدید این رابطه‌ها را تغییر دهند.
- ۱۳- درست
- ۱۴- خستودی خداوند
- ۱۵- عمل خود
- ۱۶- عزم به معنای اراده و تصمیم بر انجام کاری است.
- ۱۷- به این معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیک‌تر کنیم.
- ۱۸- محبت و دوستی
- ۱۹- محبوب خود
- ۲۰- دوستی
- ۲۱- تولی؛ دوستی با خدا و دوستان او، تبزی؛ بیزاری از باطل و بیروان او
- ۲۲- گزینه «الف» (۴/۵): سگ و خوک، زنده و مرده آنها نجس است.
- ۲۳- تقوا
- ۲۴- نماز
- ۲۵- روزه

بخش ۱: تفکر و اندیشه

درس ۱: هدف زندگی

جهان هدفمند

جهان هدفمند است ^{به دلیل اینکه} ← خالق آن (خدا) حکیم است و حکیم، کاری بیهوده و عبث انجام نمی‌دهد.

قرآن کریم آفرینش جهان را «حق» می‌داند و در این آیه شریفه به این موضوع اشاره نموده است:

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ (سوره دخان، آیات ۲۸ و ۲۹)

«و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم.»

اشاره به این دارد که: ۱- حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدف‌دار بودن خلقت آنهاست.

۲- جهان آفرینش بی‌هدف نیست.

۳- هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.

گام نهادن انسان در دنیا فرصتی است که برای رسیدن به هدف آفرینش به او داده شده است. از این رو، حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «ای مردم ...

هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لاهوت کند و او را به خود وا گذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.»

تفاوت میان انسان با دیگر موجودات در هدف

۱- باید خودش هدفش را بشناسد و به سوی آن گام بردارد؛

انسان ۲- استعداد مادی و معنوی دارد؛

۳- دارای روحیه بی‌نهایت طلب است و عطش دستیابی به خواسته‌هایش را دارد.

۱- گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی

به سوی هدف خود حرکت می‌کنند؛

موجودات دیگر ۲- استعداد محدود مادی دارند؛

۳- هدف‌های محدودی دارند و در صورت رسیدن به سرحد رشد، متوقف می‌شوند.

اختلاف در انتخاب هدف

هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می‌رود. اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعدادهای گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند، کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد. پس این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.

معیارهای انتخاب هدف‌های اصلی

- نیازمند معیار و ملاک هستیم ^{با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه،} بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم.

بنابراین هر عملی که ما در زندگی دنیوی انجام می‌دهیم حقیقت و باطن آن عمل در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت‌بخش یا دردآور مجسم می‌شود (۱/۵۵) پس آنچه در روز قیامت به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می‌شود عین عمل ماست. (۱/۵۵) (درس ۷)

ج- تأثیر نماز به تداوم و به میزان دقت و توجه آن بستگی دارد (۱/۵۵) بنابراین اگر نمازهای روزانه خود را ترک نکنیم و دقت و توجه خود را در نماز افزایش دهیم، از آن تأثیر خواهیم پذیرفت. (۱/۵۵) (درس ۱۰)

د- اگر می‌خواهیم محبت خداوند در دلمان خانه کند، باید محبت کسانی را که رنگ و نشانی از او دارند و خداوند محبت و دوستی آنان را به ما توصیه کرده، در دل جای دهیم (۱/۵۵) و هر میزان که این علاقه بیشتر و قوی‌تر باشد، محبت ما نیز به خدا فزون‌تر می‌شود. (۱/۵۵) (درس ۹)

ه- خیر، نوع پوشش تا حدود زیادی تابع آداب و رسوم ملت‌ها و اقوام است (۱/۵۵) اسلام ضمن پذیرش این نوع تنوع و گوناگونی، حدود و شرایط پوشش را برای مردان و زنان مشخص کرده است. (۱/۵۵) (درس ۱۲) یادداشت

- ملاک و معیار باید به گونه‌ای باشد که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌هایی را انتخاب کنیم که با روحیه بی‌نهایت طلب و استعدادهای متنوع انسان همسو باشد.

خداوند که از همه به ما مهربان‌تر و به نیازهای ما آگاه‌تر از خود ماست، در قرآن کریم ما را راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص نموده و آثار و نتایج این انتخاب‌ها را هم یادآوری کرده است.

تذکره

۱۷ (صفحه کتاب درسی)

برای رسیدن به معیارهای انتخاب هدف، در ترجمه آیات تدبیر کنید و با تأمل در آنها و ارتباط دادن آنها به یکدیگر، پیام‌های صفحه بعد را تکمیل کنید و آیه‌ای را که این پیام‌ها از آنها استخراج می‌شوند، مشخص نمایید.

■ آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن عقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود. (سوره اسراء، آیه ۱۸) و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد. (سوره اسراء، آیه ۱۹)

■ بعضی از مردم می‌گویند: خداوند به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند. (سوره بقره، آیه ۲۰۰)

و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. (سوره بقره، آیه ۲۰۱)

اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است. (سوره بقره، آیه ۲۰۲)

■ آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟ (سوره قصص، آیه ۶۰)

■ برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها محدود و پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند. ← آیات مرتبط: آیه ۱۸ سوره اسراء

■ اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. ← آیات مرتبط: آیه ۱۸ سوره اسراء

■ اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند، در آخرت بهره‌ای ندارد و در آتش دوزخ سقوط خواهد کرد. ← آیات مرتبط: آیات ۱۸ سوره اسراء و ۲۰۰ سوره بقره

■ برخی هدف‌های پایان‌ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. ← آیات مرتبط: آیات ۱۹ سوره اسراء و ۶۰ سوره قصص

■ اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن‌ها تلاش کند به هدف خود خواهد رسید. ← آیات مرتبط: آیه ۱۹ سوره اسراء

■ هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند. ← آیات مرتبط: آیه ۱۹ سوره اسراء و ۶۰ سوره قصص

■ هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند. ← آیات مرتبط: آیه ۱۸ سوره اسراء و ۶۰ سوره قصص

■ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند. ← آیات مرتبط: آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره

■ اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند. ← آیات مرتبط: (آیه ۱۸ سوره اسراء و ۲۰۰ سوره بقره)

نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرعی و تابع آنها باشند.

■ انتخاب کدام هدف؟

هدف‌های اصلی و فرعی هر دو خوب و برای زندگی ماضوری‌اند، مهم این است که: (۱) هدف فرعی (تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا) را به جای هدف اصلی (رضایت خدا) قرار ندهیم. (۲) آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن به هدف اصلی شوند و ما را از رفتن به سوی کمالات بازدارند.

برترین هدف

مضارع زیبای مولوی: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» که به صورت ضرب‌المثل درآمده است، زمانی استفاده می‌شود که: «یک چیز جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است». برخی هدف‌های زندگی نیز این‌گونه و دربردارنده هدف‌های دیگر هستند و رسیدن به آنها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند.

- آدم‌های زیرک و هوشمند در انتخاب هدف خود به قول معروف «با یک تیر چند نشان می‌زنند».

با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعدادهای انسان» و «بی‌نهایت طلبی او» اگر هدفی که انتخاب می‌کنیم، بهتر به این دو ویژگی پاسخ دهد، آن هدف، کامل‌تر است. **سرجشمه** برترین هدف، هدفی است که: ۱- همه استعدادهای متنوع ما را دربرگیرد؛ ۲- در جایی متوقف نشود، ۳- نهال وجود ما را به درختی برپا و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادایی، بالندگی و شور و نشاط فراگیرد.

امیرالمؤمنین علی (ع) رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر (ص) آغاز کردند و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شدند. ایشان هم در میدان علم و دانش و هم در رشادت و جنگاوری، سخنوری، مهربانی و دوستی و ... سرآمد و نمونه بودند.

■ سرجشمه خوبی‌ها

- هر کس در ذات خود در جست‌وجوی **سرجشمه خوبی‌ها** و زیبایی‌ها است و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. - **سرجشمه همه خوبی‌ها**، همان خداوند، خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست، پس مقصود و هدف نهایی ما خداوند است، تنها کسی که می‌تواند برترین و اصلی‌ترین هدف ما باشد و روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفایی و استعدادهای متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم کند، خداوند است. پس شایسته است تنها تقرب و نزدیکی به خدا مقصد نهایی انسان باشد.

﴿تَزِدْكَ﴾ نزدیکی و تقرب به خداوند، مکانی و ظاهری نیست؛ بلکه یک نزدیکی حقیقی است و انسان به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کند به خدا نزدیک‌تر می‌شود.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و چون تمام کارهای دنیوی را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خدا نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را آباد می‌سازند.

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ (سوره نساء، آیه ۱۲۴) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

﴿۳۳﴾ بهره‌برداری درست و مطابق دستورات الهی از دنیا، سبب دستیابی به پاداش اخروی می‌گردد.

- نزدیکی و تقرب به خداوند به عنوان هدف، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ما است، همت بزرگ و اراده محکم می‌خواهد.

ای دوست، بیکر بهتر یا آن که بیکر سازد؟

خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟
مفهوم: خداوند سرچشمه خوبی‌ها است و انتخاب او برترین هدف است که هدف‌های دیگر را نیز در برمی‌گیرد.

تذکر

﴿صفحه کتاب درس﴾

به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما بایستی چگونه تنظیم شود تا بر اساس آیه زیر، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَعَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

﴿۳۴﴾ بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.

﴿۳۵﴾ انسان مخلص، تمام کارهای خود را فقط برای خدا انجام می‌دهد.

پاسخ: اگر بتوانیم در همه اعمال و رفتار روزانه خود، به دستورات خداوند توجه کرده و مطابق احکام دین عمل نماییم، همواره رضایت خدا را جلب کرده و در حقیقت زندگی‌مان برای خدا می‌شود.

اندیشه و تحقیق

﴿صفحه کتاب درس﴾

۱- شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

پاسخ: این مصراع شعر مولوی زمانی استفاده می‌شود که چیزی جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است و برخی هدف‌های زندگی نیز این‌گونه‌اند؛ یعنی دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست.

۲- دلیل بیاورید:

الف: زیرک‌ترین افراد این جهان، مؤمنان هستند.

پاسخ: زیرا مؤمنان، خداوند را به عنوان هدف اصلی زندگی خود قرار می‌دهند و در نتیجه با یک تیر چند نشان می‌زنند؛ یعنی هم از بهره‌های مادی و دنیوی استفاده می‌کنند و هم از رضایت خداوند بهره‌مند می‌شوند، چرا که همه کارهای خود را برای رضایت خدا انجام می‌دهند. ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می‌شود.

پاسخ: زیرا «ثروتمند شدن» یک هدف فرعی و پایان‌پذیر است و کسی که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار دهد، قطعاً دچار خسران و ضرر خواهد شد؛ چرا که عمرش در راه این هدف به هدر می‌رود، در صورتی که هدف اصلی زندگی چیز دیگری است.

۳- شخصی می‌گوید: «لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود» با او موافقت یا خیر؟ چرا؟

پاسخ: خیر؛ زیرا تقرب به خدا که هدف اصلی است، منافاتی با کسب مال و ثروت ندارد؛ چرا که اگر شخص برای جلب رضایت خداوند، به دنبال کسب مال و ثروت باشد، رضایت خداوند شامل حال او می‌شود و در واقع اصل قرار دادن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیوی نمی‌شود.

۴- حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سؤال پاسخ دهید.

«مسافری در سفر خود به یک دوراهی رسید. از پیرمردی که در آن جا نشسته بود، پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی‌دانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی‌دانی به کجا می‌خواهی بروی، تفاوتی نمی‌کند که کدام راه را انتخاب کنی!» به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش‌های درس در ارتباط است؟ چرا؟

پاسخ: انتخاب هدف؛ زیرا انسان بدون هدف، اعمال و رفتارهایش بدون معنا خواهد بود.

درس ۲: پرواز

در درس پیش دانستیم جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی انسان، نزدیکی و تقرب به خداست. رشد و کمال انسان و در نتیجه رستگاری او فقط با گام برداشتن به سوی این هدف میسر می‌شود. اولین گام برای حرکت در این مسیر، شناخت انسان است.

۱- شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادها و انسان یعنی: چگونه به کارگیری این سرمایه‌ها

۲- شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب به خداوند و نحوه مقابله یا اجتناب از این موانع.

- به همین دلیل، سودمندترین دانش‌ها، خودشناسی است.

سرمایه‌های انسان

خداوند متعال انسان را گرامی داشته و برای او جایگاه ویژه‌ای در نظام هستی قائل است؛ چنانچه در آسمان‌ها و زمین است برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آنها را در وجود او قرار داده است. خداوند برای حرکت انسان در مسیر رشد و کمال و دست‌یابی به تقرب خدا، سرمایه‌هایی در اختیارش قرار داده است.

● سرمایه‌های لازم برای رسیدن به تقرب به خدا

۱- **قوة تعقل:** پروردگار، به ما نیرویی عنایت کرده تا با آن بیندیشیم و مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط تشخیص دهیم، حقایق را دریابیم و از چهل و نادانی دور شویم.

تذکر

﴿صفحه کتاب درس﴾

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید هر آیه به کدام یک از آثار دیگر بهره‌گیری انسان از عقل اشاره دارد؟

■ آنها هنگامی که مردم را به نماز فرامی‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آنها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند. (سوره مائده، آیه ۵۸)

پاسخ: دوری از استهزاء و اجتناب از مسخره کردن اعمال دینی

■ و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم. (سوره ملک، آیه ۱۰)

پاسخ: سعادت‌مندی و رسیدن به بهشت الهی از طریق تشخیص درست مسیر زندگی

۲- **اراده و اختیار:** خداوند ما را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از سرمایه عقل راه رستگاری را انتخاب کنیم و از بدبختی دوری کنیم.